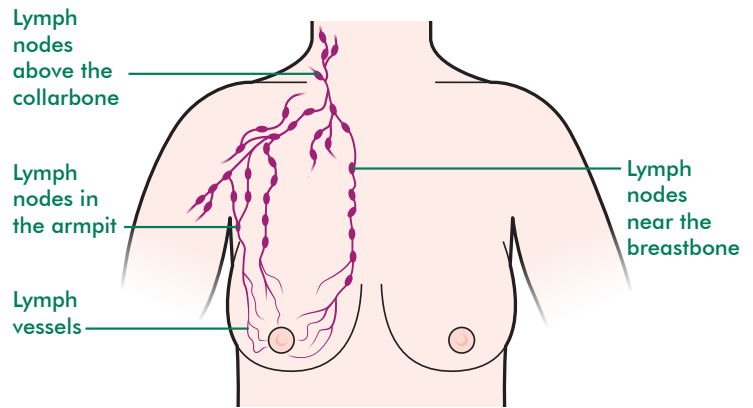

Breast cancer - Kanisā 'o e huhú

‘I hono fakahā atu ‘oku kanisā ‘a ho huhú, ‘e lahi e ngaahi fehu‘i fekau‘aki mo hono sivi koé, ko ho faito‘ó, ko ha tokoni mo hao pou pou mo fakalotolahi. Ko e fakahinohino eni ‘oku ‘oatu ke ala tokoni atu kiate koe.

Ke mahino lelei ange ‘a e kanisā ‘o e huhú

‘Oku laka hake he toko 3000 fefine mo e ki‘i toko si‘i tangata ‘i he ta‘u, ‘oku ha mai ‘oku nau puke ‘i he kanisā ‘o e huhú . ‘E ala lava ange ke faito‘o koe ke ke sai ‘o kapau sinaki ‘ilo eni mo fai hao faito‘o.

Ko e tokolahi ‘o kinautolu ‘oku ma‘u ‘e he kanisā ‘o e huhú, ‘oku ‘ikai ke ‘ilo ‘a hono tupu‘anga. Ko e kanisā ‘o e huhú ‘oku tupu ia mei he mahamahaki ‘o e fanga ki‘i sela (cells) ‘i he kakano ‘o e huhú.

Ko e kakano ‘o e huhú ‘oku kau mai ki ai ‘a e lalo fa‘ifine pea ‘oku tonu ke kau ia ‘i hono sivi‘i ‘e he toketā (GP) fakafāмили.

Ko e sivi ‘o e kanisā huhú

Kapau ‘oku hoha‘a ‘a ho‘o toketā (GP) ‘i ha faka‘ilonga ‘o ha kanisā huhú ‘iate koe, te nau fakahā atu ke fai hao sivi huhú makehe (mammogram pe ko e ultrasound) pe ko e talaatu ke ke ‘alu ki ha toketā tu‘ukimu‘a mo taukei ‘i he mahaki kanisā ‘o e huhú (breast cancer specialist).

‘E to‘o ha me‘i kakano si‘isi‘i ‘aupito ‘o ho huhú ke vakai‘i pe ‘oku ‘asi ai ‘a e sela ‘o e kanisā (cancer cells). Kapau ‘e ‘asi ai ha sela kanisā, ‘e lava ke hoko atu ki ha ngaahi sivi pe ko ha faka‘ata (scan). ‘Oku 2 ‘a e fa‘ahinga kanisā huhú: ko e kanisā ‘oku tupu ‘i he tñnaki‘anga (ducts) ‘o e hu‘akau – ductal carcinoma in situ (DCIS) pea mo e kanisā ‘oku ne ulufia kotoa ‘a e huhú pe ko e ‘invasive breast cancer ‘.

Mafola mo hono fōtungā

‘I hono sivi ‘o e kanisā huhú, ‘oku fakamatala‘i ‘e he kau faito‘o mahaki ‘a ho kanisā ‘aki ‘a e ‘stage‘ pea mo e ‘grade‘. Ko hono ‘ilo ‘o e ongo me‘a ni ‘oku matu‘aki mahu‘inga ‘i hono fakakaukau‘i ‘o e faito‘o ‘oku tuha mo koe.

Ko e ‘stage‘ ‘oku ‘uhinga ia ki he lahi ‘o e kanisā pea mo ‘ene mafola ki he konga kehekehe ‘o ho sino. Ko e ‘grade‘ ko hono fakamatala‘i ia ‘o e fōtungā pe ‘ata ‘o e sela kanisā (cancer cells).

Ko hono fakakaukau'i 'o e faito'o ke fai

Ko e founga ke fai'aki 'a ho faito'o 'oku fakafalala pe ia ki he ngaahi fakamatala 'oku lava ke ma'u 'o fekau'aki mo ho kanisā.

- 'I he mahino pe 'oku ke puke 'i he kanisā huhú, 'e tauhi koe 'e he kau tu'ukimu'a he tauhi 'o e mo'ui ke lelei.
- Fakakaukau'i lelei 'a e ngaahi fehu'i 'oku fie 'eke pea ke 'alu mo hao fe'ao 'oku ke falala ki ai 'i ho'o sio kia kinautolu te nau fai ho faito'o.
- 'E lava ke ke fakahā ange ki he toketā kanisā pe ko ho'o toketā fakafāmilī ke toe sivi'i koe 'e ha toketā kehe ange he 'oku 'i ai 'a ho'o totonu ke toe sivi koe 'e ha taha kehe kapau ko ho loto ia.

Ko e faito'o 'o e kanisā

'Oku lava 'o faito'o 'a e kanisā 'aki e ngaahi founga kehekehe: ko e tafa, tutu 'aki e huelo mei he ivi 'o e peau 'uhila (radiation), kimo (chemotherapy), faito'o'aki 'a e hōmouna (hormonal therapy) pea mo hono faito'o fakahangatonu (targeted treatments). Ko e ngaahi founga faito'o 'e ni'ihi 'o e kanisā huhú 'e lava ke tupu ai ha pa'a (infertile).

Fakatalanoa kia kinautolu te nau fai ho faito'o 'o fekau'aki mo e pa'a (menopause) pea mo e fakavahafanau kimu'a pea toki kamata 'a ho faito'o. Feinga ke mou femahino'aki pea mo kinautolu te nau fai ho faito'o fekau'aki mo ha ngaahi founga faito'o kehe 'oku ke fakakaukau ke fai ma'au.

Tafa

Kapau na'e 'ilo kei taimi 'a ho'o kanisā, 'e 'e ngali ke nau fokotu'u atu ke tafa 'o to'o 'a e kanisā. 'E 'i ai e fa'ahinga 'e lava ke fokotu'u ange ke fuofua faito'o kimo ke fakamingi'aki 'a e kanisā kimu'a 'o faingofua ange ai 'a hono to'o.

Ko e founga angamaheni ko hono to'o 'a e 'a e fanga fo'i tengetenga (lymph nodes) 'i ho fa'ifine 'i he fai ho tafa, pea to'o mo e kongā pe ko e kotoa 'o e kakano 'o ho huhú (mastectomy).

Hili 'a e tafa huhú

Hili 'a e tafa huhú, 'e lava pe ke fai hao tafa ke fakafuolelei mo matamata lelei ai 'a ho huhú (reconstruction).

'I ho'o fuofua sio ki ho huhú he 'osi 'a e tafa, 'e fakatupu loto hoha'a 'a hono fōtunga, ka 'e hili ha ngaahi uike, 'e holo hifo 'a 'ene fufula pea ma'a mo e taka'uli pea faka'au pe ke puli atu mo e mata'itafa.

Faito'o kimo (chemotherapy)

Ko hono faka'aonga'i ia 'o ha faito'o ke ne tamate'i 'a e sela

kanisā (cancer cells) pe ko 'ene ta'ota'ofi 'a 'enau tupu. 'Oku ne uesia ai 'a e ngaahi sela 'i ho sino kotoa koe'uhi ke 'oua na'a lava 'a e kanisā 'o toe foki ki ho huhú pe ke tupu 'i ha kongā kehe 'o ho sino. 'Oku 'oatu 'i he uepisaiti ni 'a hono fakaikiiki 'o e founga faito'o kimo:

www.cancernz.org.nz/cancer-information/treatment/chemotherapy

Ko e ngaahi ola tamaki ni'ihi 'o e kimo, 'e lava foki ke hoko ha mate ai. Kuo pau ke ke fetu'utaki kia kinautolu 'oku nau fai ho faito'o pe ko ho'o a'utonu ki he falemahaki ofi taha 'i he vave taha, 'o fakahā ange 'oku faito'o kimo koe kapau 'e kamata 'asi 'a e ngaahi faka'ilonga ni:

- mofi – laka hake 'a e ongo'i vela 'i he tikili 38°C
- fakamomoko – tu'utu'ukina mo tete ho sino pea ke ongo'i mokosia pe mofi □ langa pe mamahi ho fatafata
- feinga fakatau 'a ho'o mānava
- kei lua pe neongo kuo 'osi folo 'a e faito'o ta'ofi lua
- fakalele
- toto 'a e te'enifo mo e ihu pe ko ha fānoa ha toto 'o 'ikai lava ke ta'ofi
- mamahi pe kalakala lolotonga 'a ho'o tu'uofi pe 'asi ha toto 'i he tu'uofi

Faito'o tutu 'o e kanisa (radiation treatment)

'Oku ngāue'aki 'a e huelo mei he ivi 'o e peau 'uhila ke tutu 'aki 'a e sela kanisā ke mate pē ke fakasi'isi'i 'a 'ene tupu. 'Oku ne uesia pē 'a e kongā 'o e sino 'oku hulu'i tonu ki ai 'a e huelo. 'Oku 'oatu 'a hono fakaikiiki 'o e founga faito'o ni 'i he : <https://cancernz.org.nz/cancer-information/treatment/radiation-treatment/>

Faito'o 'aki 'a e hōmouna – Hormone treatment (endocrine therapy)

Kapau e sivi'i atu 'o 'ilo'i 'e 'aonga kiate koe 'a e founga faito'o ni, te nau fokotu'u atu pe 'e fai'aki eni ho faito'o. Kapau 'e sivi atu ia 'o 'ilo 'oku 'ikai lava ke tali 'a e faito'o ni 'e ho sino, pea 'e 'ikai ke nau loto ke fakahoko.

Ko e fa'ahinga faito'o eni 'oku ne ta'ota'ofi 'a e lahi 'o e hōmouna ko e 'oestrogen' pea mo e 'progesterone' 'i he sino. Ko e founga 'e fili ke fai'aki e faito'o ni 'e makatu'unga ia 'i ho ta'umotu'a, pē 'e tuha ia mo e hōmouna (hormone) 'o e fa'ahinga 'o e kanisā 'oku ke puke ai, pea 'i he kakai fefine, 'e fiema'u ke 'ilo pe kuo ke a'u 'o pa'a (menopause).

Ko e taha 'o e ola tamaki 'o e founga faito'o ni, ko e vave ange 'a e pa'a 'a e kakai fefine. 'Oku fakaikiiki atu eni 'i he uepisaiti:

https://canceraustralia.gov.au/sites/default/files/publications/bcmc-breast-cancer-early-menopause-v2_504af03adb71c.pdf

Ko e faito'o kanisā huhu kotoa pe 'oku 'i ai 'a hono ola 'oku tamaki pe ta'e'amanekina. Femahino'aki pea mo kinautolu 'oku nau fai ho faito'o ke nau tokoni ki hono tokanga'i e ngaahi me'a ko ia.

Faito'o fakahangatonu 'o e kanisā HER2 (positive breast cancer)

Ka 'ilo mei ho'o sivi HER2 'oku fu'u lahi 'a e poloteini HER2, 'oku ui 'a e kanisā huhú ko ia ko e positivi HER2 pea 'e faito'o 'aki ia 'a e founga faito'o fakahangatonu (targeted treatment). Ko e faito'o 'oku lahi taha hono ngāue'aki ko e Trastuzumab (Herceptin) pea taimi ni'ihi 'e faka'aonga'i 'a e perjeta, ka 'i he lolotonga ni, 'oku toki fai'aki pe ia 'i hono faito'o 'aki ha kanisā huhú kuo fu'u fuoloa mo fu'u lahi fau.

Ko e ngaahi ola ta'e'amanekina 'o e faito'o

Lolotonga hono fai ho faito'o, pea hili 'a e tafa, 'e 'asi mai 'a e ngaahi ola makehe pe tamaki (side effects) mo ta'e'amanekina.

Ka 'asi mai 'oku ke puke 'o 'ikai faka'au ke sai pe 'oku fakalalahi pea 'oku tonu ke fai leva hano faito'o.

- Ko e matu'aki ongo'i hela'ia mo tāvaivaia, ko e ola makehe angamaheni taha ia 'i he mahaki kanisā.
- Manatu'i 'oku mahu'inga 'a ho'o mo'ui lelei faka'atamai pea mo e fakasino foki pea 'oku lava ke tokoni'i koe 'i he ngaahi me'a ko ia.
- 'Oku 'i ai 'a e ni'ihi ia te nau faingata'a'ia 'o fuofuolao

ange hili 'a e fai 'o e tafa 'o kau ai 'a e:

- ongo'i mano'o pe ha'iha'isia 'o kamata mei ho fa'ifine 'o a'u ki he loulouhi'inima
- langa ho uma mo e nima pea kehe 'a hono ongo
- 'asi 'a e liliu 'i he ngaungaue 'a ho nima mo e uma
- fakahuhu'a 'a e mata'i tafa (seroma) surgery for some time afterwards.

Ko hono tauhi lelei 'o e mahaki kanisā

Ko e ngaahi ola makehe ni 'e faka'au pe ia ke mole atu he 'osi ha ngaahi uike hili 'a e faito'o. Ka 'e 'i ai pe 'a e ngaahi ola makehe 'e lava ke fuofuolao atu.

- Fakakaukau'i e ngaahi founga ke nofo taha 'a ho'o tokanga mo ho'o fakakaukau ki ho sino pea mo ke laukau'aki foki ia.
- Fakatalanoa ki he pule 'i ho'o ngāue'anga pe koe ha ha ngaahi tokoni te ke ala ma'u lolotonga 'a ho'o tokoto mo fai ho faito'o
- Fe'iloaki mo talanoa mo kinautolu kuo nau 'osi foua 'a e halafononga ni he 'e tokoni ia kiate koe.
- Te ke nofo 'o hoha'a mo manavasi'i na'a toe foki 'a e mahaki ka 'e faka'au pe ke mole atu 'a e ongo ko ia.

Ko e ngaahi ma'u'anga fakahinohino eni

Kanisā huhú <https://cancernz.org.nz/cancer-information/cancer-types/breast-cancer/>

Ko e feitu'u 'e mafola atu ki ai 'a e Kanisā huhú <https://cancernz.org.nz/assets/Uploads/Secondary-breast-cancer-web.pdf>

Tauhi 'o e tāvaivaia mo e hela'ia 'i he kanisā <https://cancernz.org.nz/assets/Cancer-information/Managing-cancer-related-fatigue/IS-cancer-related-fatigue.pdf>

Ko e fakamalohisino ke tokoni hili 'a e tafa https://www.cancer.org.au/content/about_cancer/factsheets/Breast_exercises_after_surgery_poster_July_2018.pdf

Ko e ngaahi fefulofulasi 'e 'asi ho sino, hili 'a e faito'o kanisā huhú <https://cancernz.org.nz/assets/Uploads/IS-Living-with-lymphoedema.pdf>

<https://cancernz.org.nz/assets/Uploads/IS-Understanding-lymphoedema.pdf>